

Universul Literar

PREȚUL ABONAMENTULUI În țară: pe un an 100 lei. În străinătate pe un an 200 lei.

APOSTOLUL

(VEZI EXPLICAȚIA ÎN TEXT)

A. N. Budişcev

Iertatu-i-s'a oare?

— NUVELA —

Ne-am strâns cu toţii, îngrămădinu-ne în jurul acestui om ciudat, înbrăcat într-o rasă preotească, decolorată de vremuri. Infăţişarea lui neobişnuită, cu chipul emoţionat şi îmbătrânit prea de cu vreme, ne promitea una din acele povestiri, ale căror înămplări te lasă năucit, pătrunzându-te de acel foc divin care te face să înţelegi scopurile ne cunoscute nouă oamenilor.

Şi în jurul drumetului aştuia livid, ne-am rânduit, aşteptând liniştiţi şi răbdători începutul povestirii.

Dar el, cu ochii plecaţi, tăcea, iar povărat parcă de amintiri, iar noi îl priveam în tăcere.

La picioarele noastre, întocmai ca nişte dihanii învesmântate în zale strălucitoare, săltau zglobiu valurile albastre ale mării, lovindu-se de malul pietros... iar mai încolo, hăt departe, apărea mănăstirea, care deşi albă, părea roşie-galbenă în razele purpurii ale soarelui.

Şi noi aşteptam...

Care dintre noi şopti:

— Ts-s !...

Drumetul se trezi parcă, şi în cele din urmă iată ce ne-a povestit:

— Eu am ucis, am ucis un om, pe tutorele meu, pe cel ce-l înlocuia pe tatăl meu ! Asta s'a întâmplat acu vre-o cincisprezece ani : astăzi am treizeci şi şapte de ani, dar nu-i așa, parcă aş fi de cincizeci ? Nu vă mirați însă, pentru ucigași unele minute se pot socoti ani întregi. Și dacă ați socoti după calendarul ucigașilor, apoi eu sunt prea tânăr încă, căci după calendarul acesta eu sunt de o vârstă cu Cain.

Dați-vă ceva mai înlături... să nu vă murdăriți atingându-vă de haina mea... nu vedeți oare petele de sânge ? Am ucis... pe tutorele meu, care-l înlocuia pe tata !...

V'ați îndepărtat ? Să nu credeți că nă supăr ! M'am deprins cu asta... Tot ce viețuește fuge de un ucigaș... și drumul din pădure chiar, parcă se mai lărgeste când trec eu !

Până și păsărelele îmi spun în galsul lor :

— Ucigașule ! Ucigașule !

Și insectele în zbârcnetul lor șoptesc :

— Feriți-vă ! Feriți-vă !

Și frunzele foșnesc îngrozite, întocmai ca niște copii înspăimântați :

— Ascundeți-vă ! Ascundeți-vă cu toate !

Cumede accăzut urgia asta năpraznică pe capul meu ?

Până în chipa aceea nefastă, eu îl iubeam din toată inima pe bătrânul meu tutore...

Cine a cutezat să-mi împingă mâna spre a ucide ? Nu-i așa, cred că vă întresează și doriți să aflați totul ?

Prin ciudata hotărîre pe care tatăl meu o lăsase prin testamentul său, eu numi puteam administra bunurile rămase treizeci de ani. Până atunci trebuia să mă suspun voinței tutorelui meu. Să mă supun voinței altuia, nu putea să-mi încapă în gând și nici nu intra în planurile mele. Și am nimic voința asta, care se făcuse pentru mine de nesuferit ; mă simțeam în fiecare moment legat de mâini și de picioare, ca cel mai decăzut pușcăriș. Și cu drept cuvânt, nu-mi puteam închipui o situație mai nesuferită ca aceea în care soarta mea mă condamnase să trăiesc. Eram bogat, foarte bogat încă. Și totuși trebuia să ceresc fiecare ban din mâini străine. Tutorele meu era un om tare zgârcit și de la început încă, relațiile dintre noi deveniseră dușmănoase. Erau clipe când simțeam cum mi se năstăea în suflet ură contra omului aştuia. O ură sălbatecă... Ce-i drept, rare ori însă... căci tot îl stimam... Dar iată, că într-o zi, se iscă între noi o scenă aprinsă... După ce-i cerusem vre-o câteva mii... Mă întorsesem tocmăi de la un chef și sângele-mi ferbea în vine otrăvit de băutura. Și cum aveam nevoie de bani, încercam cu multă stăruință, injurând în mod ordinar.

El sări ca mușcat, de șarpe, spunându-mi că sunt un risipitor. Atunci îi strigai :

— Zgârcitule ! Nenorocitule ! Zgâr-

citule ! El îmi răspunse că-i mai bine să fii sgârcit de cât risipitor și hoț. Hoț, chiar așa mi-a spus !

Când auzii așa ceva, sângele începu a clocoti în mine, întunecându-mi și turburându-mi mintea. Atunci apuca un sfeșnic, un sfeșnic greu de bronz și îl lovi în cap. A căzut jos ca trăsnet... Îngrozit de ce făcusem, mă plecai asupra lui, simțindu-mi inima zbatându-se, mai să-mi spargă bucuros mi-ași fi dat viața, numai să-l văd trăind, ridicându-se de jos... Dar asta nu mai era în putința mea... Și el, sârmanul bătrân, trăgea să moară... Deodată, cu o putere supra-naturală, mă apucă de mâini și îmi șopti cu vocea vibrândă de o adâncă neliniște sufletească :

— Iartă-mă după cum și eu te iert !...

Iartă-mă, căci eu sunt acela care te-a adus în starea asta. Iartă-mă !

Și cu greu mai putea vorbi, limba îi era ca înțepenită de fiorul morții. Muri a doua zi. Pe mine m'au judecat și... m'au achitat !

M'au iertat... dar puteam să-mi iert eu oare ?

— Iartă-mă, după cum și eu te iert !

Aceste cuvinte ale celui ucis mi s'au înfipt pentru deapururi în urechi. Nu mai avui odihnă, somnul nu se mai lipi de mine și luni de-a rândul mă feridea da ochii cu vreun om.

Glasul lui, stingându-se, șoptindu-mi acele cuvinte, îmi sfredeleau necontentit cugetul.

— Iartă-mă, după cum și eu te-am iertat !

Când ai plecat !

— Aceleiași femei —

*Când ai plecat erau cireși'n floare...
Livezile—săli lungi de dat concerte—
Și fluturi albi și păsări cântătoare,
Eșise'n cale toate să te certe !*

*Se întrebau în șoapte trandafirii :
De ce se duce mândra lor crăiasă !
Atâtea primăveri ei țirau fost mirii
Și tu la toți, zâmbind, le-ai fost mî-
reasă !*

*Izvorul cui va croșeta dantele
In miezul nopților de primăvară ?
— Tu nu vei fi când ceru-i numai stele
Și câmpul semănat cu piatră rară !*

*Sub ochii tăi nu voi mai scri poeme,
Pe fruntea mea n'o să-ți aluneci
mâna...*

*Când amintiri târziu o să mă cheme
De dorul tău vom săruta țărâna !*

*Voiu săruta țărâna, scumpă, peste
care*

*Pantofu alb ades aluneca
Și străbătând cu ochii 'n depărtare
Voiu întocmi, din nou, icoana ta !*

*Mai ții minte ? Era cântece și floare
Și plânset mult în ochii ce te adoră !
Pe frunte atârnavu mărgăritare
Și s'adunau pe buze ca'n amforă.*

*Tu nu priveai mărgăritele ucele
Și nu gândeai că le-am sporit și eu,
Că sunt pe jos și lacrimi de ale mele,
Ce va spori în urma ta... mereu !*

*Cum ai plecat s'au scuturat deodată
Cireșii, trandafirii și toți merii...
O toamnă mohorâtă, blestemată,
Parcă veni în locul primăverii.*

*De-atunci trăiesc o toamnă nesfârșită
Cu ploii în gnam, cu frunze moarte,
pale,*

*Că inima de doruri chinuită
Și sufletul,—ocean adânc de jale.*

*Și nu regret atât plecarea ta,
Cât gândul trist că n'o să revii iară:
Să risipești, zâmbind, toamna cea
grea.*

Și eu,... să măi trăiesc o primăvară !..

Ryu de la Tours

De ce oare mi-a spus el asta? Cine l-a rugat să mi-o spun? Parecă ucisul poate erta ucigaşului moartea sa? Pentru ce? Şi în numele cui? Intocmai după cum mielul a greşit în faţa lupului nu-i oare ceva neînchipuit?

Şi în numele cui? Şi pentru ce? Eram urmărit veşnic de întrebările acestea; mă însoţeau în tot locul, întocmai ca umbra mea, ca nişte fantome ce nu cunosc liniştea.

Dese ori îmi repetam cu glas tare întrebarea aceasta:

— În numele cui?

Cine ar avea puterea să-l facă pe ucis să se îmbrăţişeze cu ucigaşul său într-o sărutare caldă?

Dar parcă există o astfel de putere! Într'ale cui mâini ar fi cu putinţă aşa ceva? Unde, la cine?

Şi zilnic eram frământat de aceste întrebări, cari mă chinuiau, mă munceau, umplându-mi sufletul de amar.

Şi într-o zi, nemai putând îndura toate astea, m'am dus departe, departe, la o mănăstire, la un stăreţ... M'am dus la el să mă liniştească, să-mi aline chinurile sufletului, căci după cum se spunea, nimeni nu putea alina durerile şi linişti sufletul după cum o putea el.

Trad. din ruseşte de

C. Gramatic şi Jeausty

APOSTOLUL

de RA. PH. D. PAINE

(Vezi ilustraţia din pag. 1)

— Trebuie să-l debarcăm pe nebunul ăsta. Prea e ridicul. Domnule Graham citeşte tare să audă şi d-nul Holmes. Spunând acestea, tânărul Valentin întinse cu un gest furios, căpitanului Graham o scrisoare pe care dânsul o citi cu glas tare:

„Dragul meu am călătorit în Sud cu vaporul tău Suzana şi am onoarea să te informez că comandantul lui este omul cel mai plictisitor de pe faţa pământului. În primul rând e de un bigotism feroce şi zilnic oficiază câte două liturghii pe bord. Ca atare dragă Valentin, dacă vrei să-ţi păstrezi clienţii, dă-l peste bord pe faimosul tău comandant. La revedere, Jim”.

La faţa mirării celor doi bărbaţi, tânărul Valentin trebui să se explice:

— Acela care a semnat scrisoarea aceasta e un vechi prieten al meu de şcoală. De altfel nu este singurul care îmi vorbeşte de năzdrăvăniile căpitanului Jessé Hendrick. Prin urmare trebuie să ne explicăm cinstit.

Căpitanul Graham se roşi, înghiţi de câteva ori în sec, apoi rosti pe un ton hotărât:

Domnule Valentin, sunt mai bine de trei zeci de ani de când slujesc în

Eroina Ecaterina Teodoroiu

Pe viteaza, pe fecioara, „Eroina dela Jiu”
Aş voi să am o pană mai dibace s'o descriu,
Căci de când se dau războaie pe pământ nu s'a văzut
O femeie ca să lupte cu avântu-i ne'ntrecut.

Voluntară intră'n luptă şi'n grozav bombardament,
Stând în fruntea oastei sale — falnic sublocotenent —
Ea îndeamnă camarazii ca să meargă în viu zbor,
Spre-a culege ei izbânda şi-admira rea tuturor.

E rănită... ea tot luptă... intră'n foc de-atâtea ori
Că inspiră admiraire bravilor supe riori...
Două gloanţe îi străpunge inima chi ar când zicea
„Înainte, bravi tovarăşi, gloria o vom avea”!

Pe mormântul eroinei, pe-a ei inimă de aur,
România intergită pune florile de laur,
Şi cântându-i amintirea, zice-va şi'n viitor:
„Sfântă e Ecaterina ce-a luptat spre-al meu Onor”.

Alexandru I. Şonju

marină şi-l cunosc foarte bine pe căpitanul Hendrick, care este un ofiţer de mare valoare. Nu trebuie să-l alungi. Ai face mai bine să-l chemi aici ca să stai cu el de vorbă.

— Are dreptate, exclamă d. Holmes. Ori cât ar fi de bigot e un om cumsecade şi nu-l poţi alunga aşa cu una cu două.

— Evident, exclamă căpitanul şi apoi dacă cineva e nebun, acela e cu siguranţă prietenul d-tale Jim.

— Dacă nu poţi fi politicoş, căpitane, apoi să ştii că am să te dau afară ca şi pe amicul d-tale, zise d. Valentin pe un ton mândros. Aici eu sunt stăpân, de ce să nu fiu pe mare... La revedere domnilor...

Şi tânărul se retrase în biroul lui, trântind uşile.

În faţa atitudinii acesteia, tânărul Valentin se simţi oarecum dezarmat. Nu-şi veni în fire decât în faţa stenografei pe care o rugă să scrie o scrisoare căpitanului Hendrick.

Peste cinci spre zece zile mai târziu vaporul Suzana străbătea în plină viteză golful Saphir. Pe bord o mulţime de pasageri, bărbaţi şi în special femei îmbrăcate în toalete elegante priveau spectacolul care se desfăşura în faţa lor.

Pe puntea de comandă un bărbat înalt cu barba albă se plimba de colo până colo în prada unei agitaţii nespuse. La un moment dat se opri ca să vorbească cu un ofiţer:

— Mă cobor o clipă, până atunci am să te rog să-mi ţii locul.

Căpitanul Hendrick — căci el era. — se dus în cabina lui unde reciti încă odată cu atenţie scrisoarea pe care i-o trimisese tânărul Valentin.

În vreme ce căpitanul Hendrick stătea în cabina lui, Valentin care venise incognito pe bordul vaporului, se opri de-odată în faţa unui afiş lipit pe unul din pereţii salonului.

Iată ce scria pe afiş:

„Măine Duminică, serviciul divin va fi oficiat la ora zece, în salonul principal. În cazul că nu va fi nici un pastor printre pasageri, căpitanul se va însărcina el însuşi cu serviciul religios”.

A doua zi cu mult înainte de ora zece, salonul era pe jumătate plin de pasageri, apoi căpitanul oficiă liturghia. După terminarea serviciului divin, el ţinu o predică. Sprâncelele ofiţerului erau încruntate, cu toate astea faţa lui radia o încântare nespusă:

— „Când Dumnezeu a smuls pe un om din prăpastie, omul acesta este dator să fie recunoscător Domnului zise el... După ce am fost cât p'aci să mă înec, mi-am dat seama de marea putere a lui Dumnezeu care m'a salvat. Acuma însă s'a sfârşit: nu mai trebuie să vă vorbesc de lucrurile astea, de oarece aceasta se poate să fie ultima mea călătorie...”

Arthur Valentin părăsi salonul aproape satisfăcut.

— L'am pus cu botul pe labe, — numai să nu profite de împrejurări ca să poseze în martir.

Pe când se plimba pe punte după masă, se întâlni cu un ofiţer:

— Se vede că Hendrick intenţionează să demisioneze, de aceea a ţinut discursul acela straniu.

Ofiţerul, un anume Parlin, care era un om foarte şiret, îl examină mai întâi cu atenţie pe Valentin. Se vede însă că ghicise cine era de aceea rosti pe un ton calm:

— De, e căm băţarn căpitanul şi s'a ramolit de când a avut un accident. A fost cât p'aci să se înec... În orice caz e ţăcnit, aşi că am avea nevoie de un alt comandant.

Şi ofiţerul se îndepărtă fericit că-l criticase pe Hendrick.

În timp ce Valentin se plimba pe punte îl văzu pe căpitan care vor-

bea într'un grup tot felul de chestiuni religioase.

— Ia mai lăsați prostiile izbucni tăaărul, în vreme ce grupul se îndepărta. Iar d-ta, domnule căpitan, știi ce ți-am scris.

— Vezi-ți de treabă, domnule. Și apoi cine ești d-ta ?

— Sunt A. H. Valentin. Vaporul acesta îmi aparține, așa că am să încredințez comanda lui subalternului d-tale.

— Asta te privește. Până una alta însă să faci bine să mă lași în pace, într'u cât pe mare eu sunt stăpân.

Spunând acestea, căpitanul se retrase în cabina lui, lăsând pe Valentin foarte dezorientat.

Căpitanul Hendrick nu avu nevoie să se gândească prea mult la incidentul acesta, de oarece după amiază începu o ploaie puternică însoțită de o grindină deasă.

Vaporul se clătină în vreme ce căpitanul nemișcat pe puntea de comandă dădea ordine. Spre seară începu să ningă și ninsoarea dură câteva ore.

După o noapte foarte agitată în care întregul echipaj al vaporului trecuse prin clipe nespuse de spaimă, Valentin se urcă pe punte. Aici află că Hendrick răcise și că starea lui inspira o oarecare îngrijorare.

— N'aveți nici o teamă, îi zise doctorul vaporului, sper că o să se însănătoșească. Ce e drept căpitanul ne-a salvat dintr'o mare încurcătură. Fără el, nu mai eram azi în viață.

Valentin fără să țină seamă de recomandările doctorului se duse în cabina căpitanului și îi zise fără nici un preambul :

— Sper că vei binevoi să mă scuzi pentru scrisoarea pe care ți-am scris-o... Dacă pot să-ți fiu de vre-un folos... În sfârșit sunt gata să-ți îndeplinesc orice dorință...

— Îți mulțumesc zise căpitanul — apoi cu o voce stinsă :

— Fericii cei ce se poacăiesc căci a jor va fi împărăția cerurilor.

Traducere de Const. A. I. Ghica

Rămâi

Târziu... Și felinarele s'au stins.

Rămâi !

Din cer posomorât cad fulgi — știi bine.

Cum inima-mi în povărată de auzeri;
Adoarme liniștită lângă mine !...

Rămâi și mâine, vei pleca în zori
de zi

Când păseri obosite-or trece în zbor;
Și visurile mele s'or înstreina,
Cu nesfârșita pribegia lor...

Rămâi... n'o să-ți mai cer nimic...
Spre răsărit

S'ndreaptă steaua bucuriilor târziu:
E noaptea nopții ultimilor amăgiri,
Căci celelalte toate-or fi pustii...

George Nănzescu

Dragostea lui Dostoievski

Un epizod necunoscut din viața scriitorului

Dostoievski a fost de două ori căsătorit în viața lui, căsătorii nereușite. Nu se știa însă de nici o pasiune puternică a lui și mulți credeau că firea lui asunsă, stăpânită, mediativă era chiar contrară sentimentalismului. Or, se pare că nu este adevărată această opinie despre el, de oarece frica lui Dostoievski, care a publicat de curând o biografie a tatălui său, relevă un epizod necunoscut din viața scriitorului care dovedește că și Dostoievski a putut fi pasionat.

Epizodul acesta privește legăturile sale cu o „vecinică studentă“ Polina N... pentru care a alergat chiar la Paris, când aceasta l'a părăsit. Polina N... deși era nihilistă și lua parte la activitatea revoluționară era foarte ușurată și trecea cu ușurință dela o dragoste la alta, de la un „stu-

dent la altul. Dostoievski nu știa nimic de aceasta și simțind că sfârșitul soției sale se apropie, decide pe Polina N... să plece la Paris unde trebuia și el să vie s'o întâlnească după moartea soției. Dar Polina soșită la Paris se îndrăgostește de un francez și după 2 săptămâni îi scrie lui Dostoievski că n'a putut să-l aștepte mai mult și că și-a găsit alt bărbat.

Dostoievski pleacă la Paris dar în zadar Polina N... îi declară că nu-l părăsește pe francez, căci, în fine găsisse și ea în el idealul de bărbat.

Dostoievski se înapoiază la Petersburg dar multă vreme a suferit din cauza acestui nenorocit amor și se spune că el ar fi fost și acela care l'a făcut să descrie în *Crimă și pedeap* să așa de urit pe studenții ruși în mediul cărora se stricase Polina lui iubită.

D.

Un pictor al sufletului scolarilor

V. Bogdanov-Bielski

Sunt puțini pictori care s'au consacrat psihologiei copilului și cu toate acestea este un câmp pentru creația artistică în acest domeniu. Prin câte încercări și suferințe nu trece copilul în vârstă de școală, în care este chemat să vie în contact

să le trădeze, de acea copilul mai bine de cât adultul exteriorizează simțimântele pe care le trăește. În fața lui, în ochii lui poți ceti gândurile lui. Și micul om are mai ales în școală multe gânduri care îi schimbă la fiecare moment expresiunea feței.

Probabil, aceste considerațiuni l'a făcut pe un pictor rus V. Bogdanov-Bielski să se consacre în special picturii copiilor în școală. Și cum copiii de țărani sunt din punctul de vedere al expresionabilității mult mai caracteristici, căci ei în școală vin în contact cu lucruri și mai oprite cu cele ce au văzut și simțit până la școală, V. Bogdanov-Bielski a luat ca modele pentru tablourile sale din viața școlară, pe copiii de țărani.

Tablourile sale, din care cu regret nu putem reproduce de cât două, sunt foarte cunoscute și multe reproducțiuni umplu revistele și cărțile de școală, căci ele sunt foarte atrăgătoare. Unul din tablouri reprezintă „O lecție de aritmetică“. Profesorul a scris pe tablă problema, și lasă pe băcți s'o dezlege fără să scrie pe tablă, le cere să facă într'un cuvânt *calculul în minte*. Pe fața copiilor este așa de bine redată expresiunea gândirii, căutării în memorie, ghicirii lucrului, știut dar confundat în sute alte lucruri, în cât fără legenda din josul tabloului pricepi că e vorba de o sfortare mare a creierului pentru a găsi o deslegare.

Cel'alt tablou reprezintă „O probă în scris“ probabil pentru un exa-

V. Bogdanovici Bielski. — „O probă în scris“.

cu atâtea lucruri noi și grele pentru el. Și câte emoțiuni nu trăește el, ceas cu ceas, minută cu minută ! Sufletul lui este încă naiv și proaspăt și nu știe ascunde ca omul matur acele sentimente pe care nu vrea

men de corigență. Elevul e singur în clasă, în fața bucăței de hârtie și cu tocul în mână și se gândește ce are de scris? În capul lui micuț e

feței lui e atâta deznădejde, teamă, în cât pricepi toată drama sufletească ce se joacă în sufletul lui naiv. Iată cum un talent poate în cele

V. Bogdanovici-Bielski. — O LECȚIE DE ARITMETICĂ.

Însă pustiu, el nu știe de unde să iee faptele pe care trebuie să le descrie, cuvintele cu care trebuie să descrie faptele, și în ochii și în expresiunea

mai simple manifestări ale vieții să găsească tablouri pline de viață și să le redea pentru vecinicie omenirii.

Dr. I. D.

A murit coana Vița!

— IMPRESII —

— Urmare și sfârșit —

Prin luminătorul întredeschis al sălii, pătrundea mihimită vibrația nărilor undelor eterice notele claviurii lui profesoarei de peste drum, care executa un onest steep furos apoi un huruit de trăsură care dispărea pe măsură ce niște pași repezi urcau treptele scării însoțit de un șuierat nepăsător. Încă un pas și puteam ști cine era voiosul care venea să mi turbure încă odată starea în care mă găseam. Un vechi coleg de facultate care când mă văzu, în loc de „bună seara” exclamă!

— Mă duc peste o oră la bal! și am venit să mi schimb hainele... am o parteneză superbă... Salve!

Câtă nepăsare! M'am convins încă odată de micimea omenirii, de indiferența naturii la strigătul nostru și de tot amalgamul ce există în tot momentul în univers: m'am entremisat, că și eu fac parte din ansamblul lui, că sunt supus acelor rasi capricii ale naturii ca toți ceilalți, și poate sunt tot atât de imperfect ca lumea pe care am judecat-o aspru.

Intrarea în fosta mea cămăruță, de astă dată frumoasă, tapetată, cu o sofa jousă, acoperită dero imitație de cor persan, care dădea un aspect de perversitate și goliciune sufletească, dar care cadra de mînune cu

Fată cuminte

— ANECDOT —

— Ba eu sunt fată cuminte,
Chiar să știi,
Nu cu capul, cum sunt toate,
Tot la luxuri și prostii!
Pălărie să am una
Cel mult două
Dar să fie, se'nțelege,
După moda cea mai nouă.
Pantofi, ghete, cum se poartă
Pe sezon, pe sărbători,
Și precum e și costumul,
Atbi, de lac, doré, culori;
Haina simplă
Nu'ncărcată,
Stoفا fină, cea mai bună;
Iară blana voiu bogată.
Echipaj, automobil,
Elegant de tot îl vreau.
Și mai vreau
să fie-al meu.
Asta tot și sănătate
La anul și la mulți ani.
Negreșit la toate aste
Trebuie garnitură;
Să ai bani...
Și-apoi eu să fiu fidelă
Bărbatului
Și-amantului.

Th. D. Sperantio

principiile „prin și pentru femei ale noului locatar.

Aci, unde am trăit ani frumoși prin aventurile inherente vieții de student, unde am suferit și frigul ierilor geroase cum și veri cu călduri înăbușitoare, văzui rând pe rând ferurimea locatarilor cu ocupațiile lor cinstite și clandestine, cu certurile și greul cu care și plăteau chiria când doamna proprietăreasă gravă și marțială venea la fiecare întâi ale lunii să și încaseeze chiriile anticipate.

Aci am preparat examene, am trăit emoțiile lor și mai ales p'ale a nelor cari le pierdeam, aci am avut reuniuni studentești cu caracter instructiv cari adesea degenerau în certuri și scandaluri chiar, pentru o afurisită de interpretare, uitând că noaptea e târzie, iar somnul obosit lor intelectualii trebuia respectat.

pectat.
Ș'atâtea îmi aduse aminte mansasarda că n'aș termina nici când povestindu-le.

— Ce face Cristel? întrebai pe Delia după câteva clipe.

— E obosită, plânsă, și tare amărâtă că soția fratelui său i-a spus că se va face înmormântarea cu dricul primăriei.

— Ei, și ce i-a răspuns?

— N'o știi cum e? a'nceput să plângă, și-atâta tot!

Ce monstruoziitate! George, fiul ei cel mare câștigă destul de bine, și după ce'n viață nu i-a dat decât un ajutor derizoriu, acum nu se gâ-

dește să-și facă această înaltă datorie față de mamă... poate c'ar fi fost și singura mai importantă în viața lui...

Trecurăm apoi în camera Deliei, tapetată și accasta din spirit de imitație, pentru a nu fi mai pre jos decât camera conlocatarului de unde plecasem. Veni și Cristel după câteva clipe.

— Ce faci tu fată? o'ntrebai, jenat par'că de rândul acesta!

— Bine!

Acesta-i era răspunsul său de pre-dilectie, pe care-l dete și acum în mod mecanic.

Deși scăpată de cea mai mare grijă, era totuși distrusă. Era și firesc! Că nu e puțin să-ți pierzi creatoarea... pe mama... mama care-ți iartă totul și care te apără cu toată căldura când cineva te supără... când tatăl te amenință.

De data aceasta îmi părea rău, foarte rău chiar de coana Vița, și deși străin de sânge de biata bătrână, nu mai găseam firească moartea ei.

Să fi fost oare un embrion de egoism mobilul acestei păreri de rău fiindcă bătrâna țânuse la mine? Nu cred! Imi părea rău, nimic mai simplu.

Imi părea rău că fusese o femeie tare cumsécade. Mă și iubea într'a-devăr și când urcam în plină goană scara întortochiată în formă de spirală a masardei, această, mă recunoștea, asculta atent, și cu un surâs pe buze aclama:

Asta-i nebunul de Cristel?

— Când a murit bătrâna, Cristel? Reveni eu după o mică pauză.

— Eri la patru ore, tocmai când venise preotul s'o spovedească.

— Ce inimă avea după spovedanie?

— Nici n'a spovedit-o.

— De ce?

— Păi dacă a murit tocmai când preotul intra pe ușă.

...Sărmana, coana Vița!... striga mereu în ultimul timp s'aibe grije de ea, să nu moară nespovedită, că are o taină pe care nu vre s'o destăinuie decât preotului în ultimele clipe.

— Numai așa voi muri liniștită!.. m'auziți? spunea adesea celor din jurul ei... Și nici de această modestă dorință n'a avut parte... De ce atâta injustiție?... De ce suferință până la ultima picătură?... De ce și coana Vița care a fost atât de cumsécade să fie supusă aceluiași chinuri ca toți nelegiuții?

Oare taina aceea să fi fost atât de gravă? pentru a merita soarta aceasta?

Nu!... Asta nu se poate... A fost ceva gingaș, inofensiv, fără'ndoială, dar de care bătrâna se minuna...

Impins de dorința de a ști totul în legătură cu sfârșitul bătrânei, interveni:

— Și cum a murit, coana Vița, Cristel?

— Nici că se putea mai liniștit! A holbat ochii în colțul unde era icoana, fixându-i din ce'n ce mai atent, a privit apoi la mine... la început mai tare, apoi slab... mai slab... și mai slab... și apoi...

În acest timp, un hohot de lacrimi îi înecă fața bietei orfane. Mi-am dat seama că întrebarea mea i-a evocat amintirea unei scene dureroase și am renunțat la restul descripției.

— Și apoi a murit, chemându-mă pe mine, reveni Cristel...

După câteva momente și după ce și Cristel își reveni în fire, strângând mâna celor de față, ieși din cameră și trecând pe la coana Vița, pentru a-i zice „deternumvale” am părăsit „mansarda” destul de îndurerat.

Sărmana coana Vița!

Victor Scărlătescu

GEORGETA DUCREST

AMINTIRI DESPRE IMPARATEASA IOSEFINA

5

Traducere de CONST. A. I. GHICA

Sosi și anul nou. Impărăteasa dădu de știre tuturilor că în loc să dea daruri va organiza o loterie de bijuterii. Din capul locului trebuie să spun că Majestatea Sa, care voia ca toată lumea să fie mulțumită, făcea

Ludovic regele Etruriei (de Boizot)

în așa fel în cât toți să ai'ă un dar potrivit. Episcopul de Barral a câștigat bună oară o cruciuliță de argint împodobită cu pietre scumpe.

D-na Gazani care nu era decât cititoare, nu putea să aibă un dar la fel cu acela al doamnelor dela palat, fără a nu trezi susceptibilitatea acestora; așa că Josefina îi dădu o brățară, în vreme ce celelalte căpătară diferite bijuterii mai scumpe.

CAP. V

Nașterea Regelui Romei. — Serbările de la Navarre.

Toată casa Impărătesei a fost invitată într'o seară la o masă pe care o dădea primarul din Evreux; Josefina și doamna ei de onoare d-na d'Arberg n'au participat la această masă.

În mijlocul mesei ne-am pomenit de-odată cu un funcționar al prefecturii care înmână primarului o scrisoare; omul acesta care părea nespus, de vesel ne anunță că se născuse Regele Romei. Era în ziua de 20 Martie 1811.

De îndată ce-am aflat știrea aceasta ne-am întors la Navarre unde prefectul trimisese un curier; când am plecat orașul era luminat, tunurile bubuiau și clopotele sunau prelung, vestind în depărtare că dorințele Franței s'au împlinit în sfârșit.

E cert că toate opiniile cedau atunci nevoii de a vedea un moșteni-

tor al aceluia care pricinuisse atâtea victorii Franței. Toată lumea se bucura așa dar de nașterea Regelui Romei. Cu toată bucuria pe care mi-o pricinuisse și mie această veste, mărturisesc că dragostea mea nețărmurită pentru Josefina m'a făcut să simt o oarecare tristețe gândindu-mă că aceia care ocupa locul ei era complet fericit!

Leagănul Regelui Romei

Se vede că nu cunoșteam măreția de suflet a împărătesei, căci de îndată ce-am ajuns la palat, am aflat care era caracterul aceleia care a fost atâta timp tovarășa iubită a

suveranului ei, sfatul lui și mai presus de toate prietena lui.

De-abea am intrat în salon că Majestatea Sa ne-a spus:

„Regret că sunt așa de departe de Paris, repeta dânsa în fie-ce clipă; sunt satisfăcută însă de a vedea că jertfa atât de penibilă pe care am făcut-o Franței a fost utilă. Ce fericit trebuie să fie Impăratul. Un singur lucru mă întristează că n'am aflat plăcuta veste prin el. De altfel trebuie să aibă atâtea pe cap. Domnișoarelor, trebuie să dăm o serbare, pentru a sărbători cum se cuvine acest eveniment fericit. Faceți deci pregătirile necesare. Fiindcă saloanele nu sunt destul de mari serbarea va avea loc în sala de arme.... Domnișoare Pierrot ai grijă te rog, să organizezi ceva frumos căci tot orașul Evreux va veni să ia parte la fericirea noastră”.

Regina Romei

A doua zi sosi viceregele și ne dădu toate amănuntele care ne interesau. Ne-a spus cât de îngrijorat a fost Impăratul de starea Impărătesei care fusese în mare pericol în timpul facerei. Napoleon nu conținea o clipă să recomande celebrului Dubois s'o trateze ca pe o simplă burgheză; și că'n clipa când medicul se temea de a fi nevoit să sacrifice mama sau copilul, Napoleon exclamase: *Scapă pe soția mea! Restul nu mă împotă.*

Pe la ora unsprezece, în clipa în care se servea ceaiul, am auzit un zgomot mare în anticameră și în curând apărură un valet urmat de un paj. Valetul anunță cu glas tare: Trimisul Impăratului.

Impărăteasa și vice regele se duseră într'u întâmpinarea pajului care părea zdrobit de oboseală; mi se pare că pajul era d. de Saint-Hilaire. Impărăteasa îl recunoscuse deși nu-l mai văzuse de vre-o doi ani.

Pajul adusese o scrisoare din partea Impăratului. Majestatea Sa se

retrase imediat în apartamentele ei pentru a citi scrisoarea.

Peste o jumătate de oră împărăteasa se întoarse în salon; avea ochii înroșiți de plâns și vice regele părea și el foarte mișcat. N'am îndrăznit s'o întrebăm ce conținea scrisoarea. Nu-mi amintesc exact de începutul ei, dar iată ultima frază a scrisoarei:

„Copilul acesta, va face atât fericirea mea cât și aceia a Franței”.

Când d. de Saint-Hilaire veni să-și ia rămas bun de la Majestatea Sa: „Iată pentru d-ta, îi spuse dânsa remițându-i răspunsul și o cutiută de marochin, conținând un ac cu un diamant în valoare de cinci mii de franci.

Vice regele a plecat a doua zi după ce Impărăteasa primise scrisoarea lui Napoleon. După aceea am fost foarte ocupați cu toții de serbarea ce se pregătea. Câteva zile în șir palatul fu tixit de lucrători pentru a înmoldobi apartamentele în vederea serbării.

Impărăteasa poftise cu ocazia aceasta pe vărul ei Henri de Tascher pe care-l iubea foarte mult, de oare ce în epoca aceea dânsul semăna foarte mult cu Impăratul.

În sfârșit veni și ziua serbării; doamnele din Evreux purtau în mare parte toalete care dovedeau cel mai prost gust. De îndată ce se strânse toată lumea, Josefina își făcu și dânsa apariția. Era gătită cu o rochie cu lame de argint iar pe cap purta o diademă minunată. Ea făcu ocolul întregii săli, adresând fiecărui invitat câte un cuvânt amabil, pe urmă se așeză pe o sofa, și balul se deschise

(Va urma)

Aș vrea

*Ași vrea ca și floarea Reginei
Pe margini de stâncă să stau,
Ași vrea ca și dânsa departe
De lume, sfârșitul să-mi dau.*

*Ași vrea ca pe margini de ape
O floare de nufăr să fiu
Să 'nec desnădejdea în valuri
Ș'un suflet așa de pustiu.*

*Ași vrea să fiu lăcrămioară
În fund de pădure să plâng
Durerea ce azi mă doboară
În lacrimi încete s'o sting.*

*Ași vrea ca să fiu și o floare
Albastră — ce visuri să-mi dea
O floare ce crește prin câmpuri
Chemându-mă: nu mă vîta.*

Ioan St. Nichita, Botoșani

Cârciuma turcului

La jumătatea drumului mare dintre Vasilați și Budești a fost înaintea vreme cârciuma unui turc.

Și întotdeauna treceau pe acolo oameni de prin împrejurimi cu bucate de vânzare la Oltenița și nu se putea să nu oprească să ia o oală-două de vin.

Nu e vorbă că avea turcul o fată de-o frumusețe fără seamăn și tinerețea murea după dânsa, dar el nu putea să sufere ca „Ghiaurii” să arunce privirea asupra fetei sale.

Pricipând însă că și ei 'ie drag un flăcău cu părul negru cârlionțat, cu o privire adâncă și pătrunzătoare și cu o vorbă care te ademenea o ținea mai mult închisă în casă, lucrând la cine știe ce. Și trebuie să știți că fata aici era născută și nu o purta cum se poartă turcoaiacele ci ca fetele noastre...

Era toamnă. O ploaie mărunță și deasă se cernea din cerul mohorit, de îți făcea inima tot mai tristă, tot mai îndurerată. Se întuneca. O noapte nemai pomenit de neagră se lăsa cuprinzând totul, de nu vedeai drumul nici la un pas. Cuprins de simțăminte neînțelese Ion al Roșilorului înainta însă cu pași hotărâți spre cârciuma turcului, căci drumul acesta îl bătuse de multe ori.

În prăvălie era lumină și se vedea cum stăpânul adormise cu capul pe teșghea.

Ion se apropie de fereastra fetei și poate că ea îl aștepta căci numai de cât apărură și îl chemă înăuntru, iar el:

— Nu intru, n'am intrat nici odată și mă tem...

N'a putut însă să nu asculte de rugămintea aceleia care de și nebotizat în legea creștinească, totuși îi furase inima, și intră!

Turcul s'a făcut pe semne că doarme, sau chiar va fi dormit, a simțit însă și domol intră în odaie, fără ca aceștia să știe și aprinse lumină.

I-a văzut șezând alături, strâns lipiți unul de altul, ea îl ținea cu un braț de după gât și căpșoru-i drăguț se odihnea într'o înclinare îngerească lângă al lui.

S'a înroșit turcul, apoi a îngălbenit, dar n'a scos un cuvânt. A feșit afară.

Nu e mai puțin adevărat că și vinovalii au rămas ca de piatră, așa cum i-a găsit șezând.

Au stat ei acolo vreme îndelungată, dar nici o mișcare n'au mai auzit din partea tatălui.

Binișor, ținându-se de mână, au eșit din odaie, mergând spre prăvălie.

Aici iarăși au rămas ca impietriți. L-au văzut spânzurat, cu limba scoasă, cu ochii holbați, de te îngrozeau!

Fata deodată se smuci de lângă

Câteva hazuri

Din bucuriile căsniciei

E bună și politica la ceva

— De ce tot mereu numai la cinematograful mă duci?
— Acolo, cel puțin nu te mai văd.

— E scump trenul? Îți dau eu un mijloc să călătorești gratis!
— Care?
— Tot faci d-ta politică... alege-te deputat.

Ion, ieși afară și o luă la fugă drept înainte, până ajunge în luncă, unde în fuga și groaza ei nebună căzu într'un lac și se înecă.

Ion mai șezu o clipă apoi se luă și el după fată, în fugă dărâmand și opaițul aprins.

Cum noaptea era întunecoasă n'au putut s'o zărească, dar fugi tot înainte, ajungând și el în luncă, unde parcă i spunea cineva că e acolo și nu se depărtă până la ziuă...

○ găsește în lac. O scoate afară. Nu are putere s'o privească mult, ochii îi sunt rătăciți, mintea aiurită. ○ lasă acolo și pleacă fără țintă.

Merge câteva sute de metri și ce gânduri îi vor fi venit nu se știe, căci scoțând cuțitul dela brâu și-l înfipse cu putere în inimă.

Pe cât de repede îl înfipse pe atât de repede îl trase. Sângele țâșni și el căzu jos...

Opaițul dărâmat de Ion în fugă a aprins cărciuma, din care până la ziuă, împreună și cu acurețele din prejur, n'au mai rămas nimic.

Călătorii au trecut, s'au oprit și mirându-se au plecat înainte.

De cadavrul tureului s'a dat, ars ea vai de el, de al fetei însă nu.

La câteva zile oamenii au găsit și pe fată și pe Ion al Roșiorului, morți, la o depărtare nu așa de mare!...

Și au venit oamenii din sat să vadă moarta și pe Ion și s'au crucit, și au venit alții...

Locul unde a fost găsită fata i se zice astăzi „Moarta”, iar unde a fost găsit flăcăul i se zice „Roșiorul”.

Tot astfel și Cărciuma tureului a rămas adâne întipărită în amintirea celor bătrâni.

P. Chirculescu-Budești

Toți abonații revistelor „UNIVERSUL LITERAR”, „VESELIA” și „ZIARUL ȘTIINTELOR” participă la

MARILE PREMII pe care Ziarul „UNIVERSUL” le oferă cititorilor săi.

CEREȚI
la toate librăriile
O Călătorie în Suedia

de STELIAN POPESCU

— PREȚUL LEI 20 —

Citiți ziarul
Științelor și Călătoriilor
care apare în fiecare Marți

NOUILE PREMII FILATELICE

ALE

UNIVERSULUI LITERAR

— Pe luna Mai 1924 —

CUPON No. 5.

VIZITAȚI
Cinema „VLAICU”

RULEAZA:

Filmele cele mai frumoase și instructive